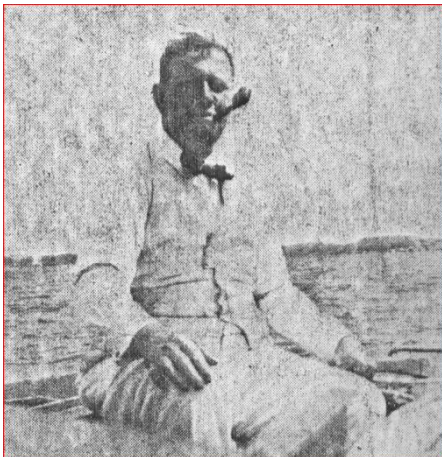


Utdrag ur Göteborgspostens Lördagsbilaga

lördagen den 14 januari 1933.

## Siste karantänsmästaren på Käsö

Landstigning förbjuden står det hotande och ogästvänligt på stranden av en av de mest inbjudande öar i Göteborgs skärgård som någonsin lockat seglaren till strandhugg. Väl övervakar nu icke längre en beväpnad vaktpost att förbudet efterlevs, men såpass effektivt verkar i alla fall anslaget, att Käsö karantänsanstalt får ligga ifred för "söndagspublik", camping-entusiaster osv. vilka annars säkerligen skulle översvämma den lummiga idyllen, varvid det vore fara värt, att denna lilla pärla förstördes. Det har ingått i det allmänna medvetandet att Käsö inte är var mans tummelplats, och så har det varit möjligt för karantänschefer, läkare och karantänmästare att under åren lopp vårda och alltmer försköna den plats, där de varit stationerade.



*Bildtext: "Govenören" själv, kapten Harald Skantze, ser ut att må lika bra i sin lilla segelbåt som då han förde befäl på större fartyg i fjärran vatten*

Just nu är Käsö aktuellt - karantänanstalten hans ha spelat ut sin roll det utredes om dess nedläggande, och till den 1 juli är personalen uppsagda, fastän man ju inte kan veta hur det går i fortsättningen. Många planer äro å bane för öns framtida användning, det skrives och diskutera, överlägges och funderas. Än skola sjöscouterna få ett präktigt hemvist där, än skall man anlägg en badort i stor stil på ön, än skall Käsö bli friluftsfolkets tillflytsort, än dyker det upp andra projekt av stundom fantastisk, stundom förnuftigare art. Käsö och dess framtid är aktuella samtalsämnet litet varstans. Ingenstans följes väl i alla fall ärendets gång med sådant personligt intresse som bland öns nuvarande innevånare, vilket ju är lätt förståeligt.

Lyckas man få tillstånd att stiga iland trots den avvisande skylten, träffar man den man, som nu är satt att ersätta gångna dagars muskedunderförsedda skiltvakt, den siste karantänmästaren på Käsö, kapten Harald Skantze. Han är karl att få folk att hålla sig ifrån förbjuden mark utan att förför behöva vara väpnat till tänderna - inte för inte har han varit många år till sjöss och lärt att sätta sig i respekt.. Man har man som sagt lyckats beveka Cerberus, som dessa karantänanstaltens yttersta tider för befälet på ön, så kan man inte önska sig en älskvärdare och mera kunnig ciceron bland allt, som finnes att se här vid den gamla "Quaranataines-Inrättningen".



*Bild text. Magasinen och lasaretsbyggnaderna ligger i rad i en grund vik, skild av vindbryggor, men chefsbostället står tryggt på landbacken*

Det inte minst intressanta är att lär känna den originella kaptenen själv, som kan sin ö från början till slut, berättar om forna tider och Kängöfolk av anno dazumal lika ledning som han förtäljde roliga historier eller spännande episoder från sitt liv som djupvattensjöman eller kinesisk flodbåtsbefälhavare. Han har farit vida omkring, innan han definitivt kastade ankar i hamnen under det idag kända sjömärket Kängö torn högst uppe på klippan i Västersalt, "beläget" icke långt från Göteborg, på en af de ytterste öar af denne vidlöftige Skärgård" som det står i "Beskrivning öfer Ön" av överstelöjtnant Jacob Forsell, som 1815-1818 uppförde de flesta ännu befintliga byggnaderna.



*Bildtext. Kapten Skantze kan taga sig en daglig promenad i en av västra Sveriges fagraste parker, en grön oas bland all graniten i havsbandet.*

Denne kapten Skantzes företrädare som platsbefälhavare på Käsö var förresten farfar till operachefen, hovsångaren och löjtnanten John, vilken ännu då och då hälsar på och ser sig om på ön, där hans för länge sedan bortgångne frände fortifikationsofficeren, kanalbyggaren och till sist karantänchefen satte slutstenen i sitt livsverk. Och när kapten Skantze kommer till Stockholm, så visar operachefen i sin tur honom omkring på sitt verksamhetsområde, ty Käsöborna ha tydligen en liten särskild plats vikt för sig i hans hjärta.

Det är allt så, säger kapten, att man fäster sig vid den här fläcken på kartan mer än man brukar göra annorstädes, och det syns ju till och

med att det sitter i hos de efterkommande. Det är något särskilt med Käsö, det är säkert det. Se bara på gamle doktor Hjortzberg, som dog för ett år sedan

Han satt här ute på ön i flera decennier, och på den tiden hade man varken radio eller goda förbindelser med stan och stora världen. Men ända grät han, när han måste lämna ön för att njuta sitt otium i Göteborg, man växer fast och blir ett med den här lilla minnesrika och vackra "Plätten" i skärgår'n

- Och här har jag nu själv suttit i snar fjorton år, och då hänger man fast här med starka band även om här kan vara både ensamt och kulet ibland. Men Käsö är Käsö och det är klart, att vi, som äro placerade här, följa utredningen om anstaltens nedläggande och framtida öden med den största spänning. Man får låta saken ha sin gång, och låta framtiden utvisa, vad som skall bli av den äldsta svenska karantänen, som nu också är den sista, eftersom Fejan i Stockholm är stängd och blott öppnas, om så någon gång skulle påfordras.

Vi som äro placerade här - hur många personer är det egentligen, som bygga och bo här? Fråga vi.

- Tre kommer svaret, - Det är jag och så ha vid Carlsson, karantänsbiträdet, som är född här på ön och varit i Kung. Maj:ts och Kronans tjänst i 22 år, och så är det Olsson, som också har varit biträde här en bra tid.

- Men jag tyckte att jag hörde talas om kaptens hushållerska nyss?

- Ja ja, hon ör här förstås, och de två andra äro gifta och ha barn, men kvinnor och barn räknas inte. Tre personer är vi på Käsö, sa jag! Det händer ju ibland, att här bor annat folk också, tillfälligt men tre är vi, som äro anställda här och bo här.

I somras hade vi Frivilliga motorbåtsflottiljen här några veckor, berättar "Guvenören" (vilket är den vanligaste benämningen på kapten här ute)

Han låser upp i gamla lasarettet och visar en trevlig, ljus och rymlig sal, där det är plats för 32 sjuksängar, om så illa skulle vara, men där den livskraftiga flottiljens medlemmar under den härliga gångna sommaren inrättat sig med flaggsmyckad matsal och kojplatser. Det är inte att undra på, att man "frivilligt" infinner sig till ett så härligt sommarnöje, och Käsö utmärkta hamn bjuder goda förtöjningsplatser för båtarna.

- Jodå, vi hade mycket roligt i somras! Och så var det sjömätare här som låg och skulle göra nya kort över vattnen här omkring, vilket verkligen var på tiden. Ibland kan det vara delade meningar om den nytta, de där herrarna gör, för jag vet en som sa, att "sjömätarna bara krånglar till och förstör farvattnen; förut med det gamla kortet kunde jag gå överallt, men nu har dom ställt till med så mycket grund och elände så det vågar inte skam ge sig ut i båt. I alla fall så bodde gubbarna här, och plats ha vi ju eftersom här står 148 sängar klara, om det skulle behövas. - Men det är inte mycket att göra nu för tiden. Den sista båten som låg här, var amerikanen "Robin av Seattle, men den var här bara ett par timmar, och sedan dess, den 2 oktober 1922, har det varit tyst och stilla, så man kan ju inte finna det så konstigt, om vederbörande börja att tycka, att man kan ha annat bruk för anstalten och byggnaderna här på ön, De näst sista fartygen i karantän vore tycka båtar med last av lokomotiv på Petrograd, som det visst hette då. Tyskarna i besättningen tyckte det var skönt i Sverige och simulerade antagligen lite on i magen för att få ligga kvar som koleramisstänkta, men dels fick de bara engelskt salt att "förfriska" sig med, och dels fick de ingen mat, och hej, vad de blev friska fort på den dieten.

Massor av andra historier har "Guvernören" på lager, och tiden går fort i hans sällskap, både då vi göra en rundvandring kring hela ön och då vi sitta i den trevliga bostaden och prata i skymningen, medan pipan bolmar och solnedgången i den klara förvinterkvällen färgar himlen blekröd över sundet i nordväst.

- Jag tillhör 'Föreningen 1877 års män', säger Skantze, och jag är alltså årskamrat med sådana herrar som Hasse Z. och Erik Åkerlund och en massa annat gott folk. Jag är född i Göteborg- (fadern var redare och stor affärsman och bl. a. på sin tid ordförande i gamla Lloyd's styrelse, och släkten är gammal och väl känd här i Västsverige). - men 1892 stack jag till sjöss och gick med olika svenskar, amerikaner och engelsmän tills jag tog kaptenen i Strömstad anno 99. Förresten var jag med på "Abraham Rydberg" i tiden, så jag blev inbjuden att bli medlem i föreningen av dem, som voro med före 1908 - och vi ska inte ha några ""småpojkar" med i den. Fast man kan ju inte resa till Stockholm en gång i veckan på föreningar så jag är rädd att jag som medlem just inte är så flitig.

- Sedan råkade ödet ställa så till, att jag hamnade i Kina 1904, och där blev jag kvar i 10 år, ända tills kriget kom emellan. Jag gick i trafik på kusten upp mot norr, och Shan-hai-kuan, där dom bråkar så mycket nu, känner jag väl till. Då var hamnen inte mycket att hurra för, och själva staden eller byn låg ett stycke upp inland.

- Se'n förde jag en båt på Yangtse-kiang för China Merchants Steamship Navigation Company mellan Hankau och Ichang, 1.400 eng. mil uppför floden, och det höll jag på med länge. Revolutionen 1909-11 hade vi inget ont av, och kineserna var både fint och hyggligt folk. Mina redare talade tyska, engelska och franska och hade legat i Oxford, men sjömän voro de inte, utan allt befäl var vita män. Där liksom i Japan ansågs det då ännu inte ara ett riktigt "fint" yrke, men nu har åsikterna om det visst svängt.

- Nå' n kinesiska kan jag inte, man klarade sig ju med "pidgin english" därute, men i Kina trivdes jag och hade väl stannat där än idag , om inte omständigheterna velat annorlunda. Så kom jag hit till Kängö 1919, och här sitter jag och läser och läser, då jag inte ser om mitt hus och vad därtill hör. Det kan tyckas om som om det vore en sinekur, och nog är det gott om tid, nästan alltför gott ibland, men en hel del arbeta är det dock att hålla ett öga på alltsamman och se till att det är i gott stånd och allt som det skall vara.

Det märker man nogsamt, när man närmare sätter sig in i förhållandena på Kängö, som är mycket vidlyftigare och större inrättning än man kanske från början tror. Vi få anledning att i en kommande artikel redogöra för en husesyn på karantänsön, där varje hus , varje detalj har att förtälja något intressanta, antingen fängslade minnen från svunna tider eller också något om den försiktighet och omtanke, med vilken man rustade "Quarantins-Institutionens Anstalt i likhet med de mäst fullkomnade inrättningar af samma art vid Medelhafvet och gifvit åt den ut utvidgning. Icke allenas tilräkelig för egene skepp utan äfven öppen och tillgängelig för att begagnas af de gemensamma Nordiske Nationerna" som det står i ovan omtalade "Beskrifning"

"Guvernören" som vet allt om allt på Kängö, och vi återkomma, som sagt till bebyggelsen, personalen under framfaren tid, och öden och tilldragelser på den lilla ön, som redan i slutet av 1700-talet inrättades om en vakt utåt havet emot förhärjande farsorter, som med skeppen kunde föras till vårt land. Vi skola göra ännu en visit på denna märkliga ö, som staten 1812 köpte fri från hemmansdel på Brännö (för vilket Brännöborna åtnjoto skattefrihet under två år), Kängö, den kala klippan i havet, som blev en av Västkustens lummigaste idyller, där dock allvaret var daglig gäst, därifrån pest och kolera bekämpades och behjärtade män och kraftkarlar i stil



med den siste karantänsmästaren på platsen, kapten Skantze. Han har lovat att föra oss kring sin domän och ur sitt rika förråd plocka fram vad han vet om Käsö historia. Och den är värd att lyssna till!

PLUMS

## "Kongl. Quarantainen Känsö"

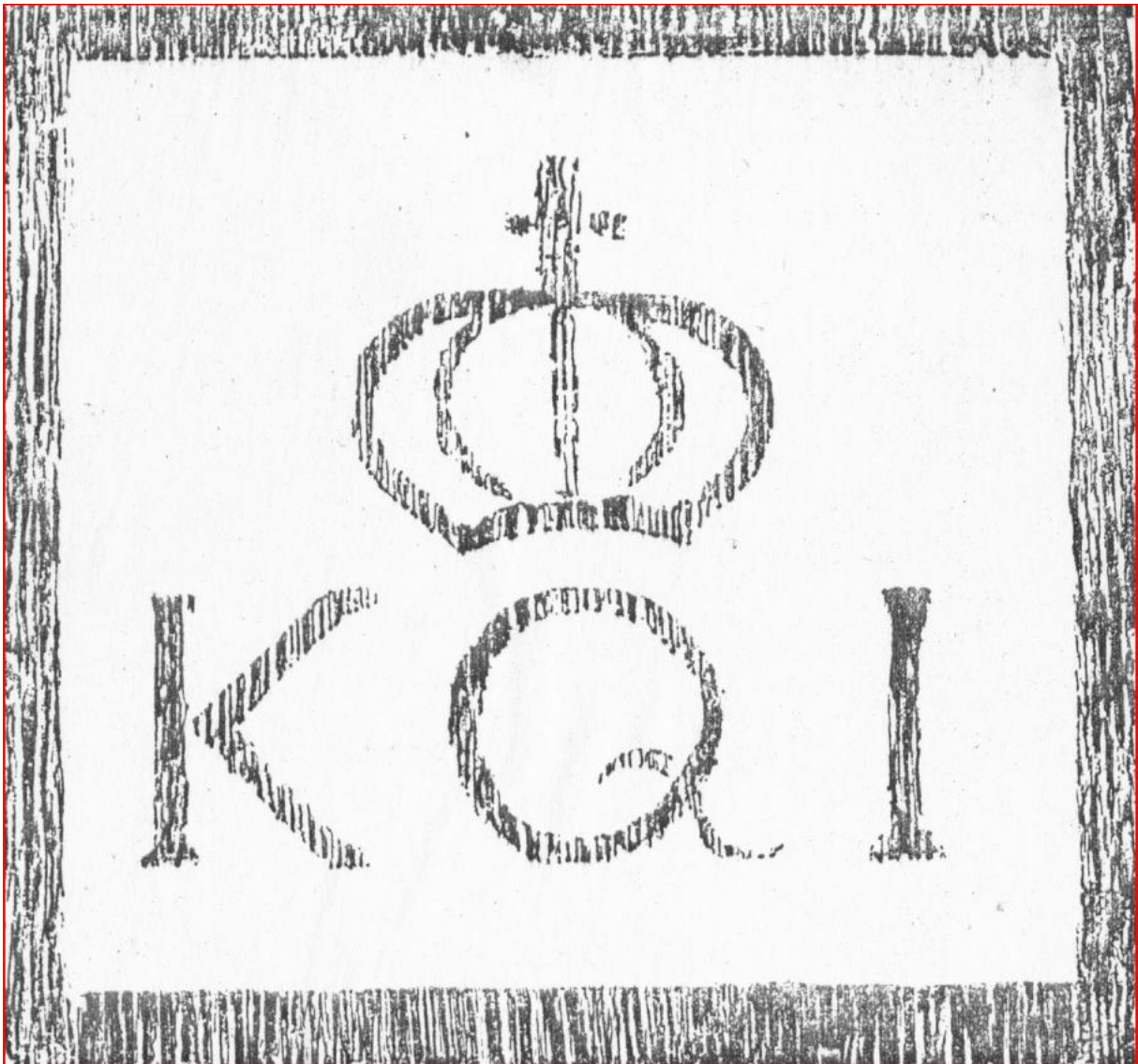
Utan att föra landshövding von Rosén orätt vågar man emellertid gentemot den nyss citerade källan påstå, att dåvarande majoren, sedermera karantänchefen och överstelöjtnanten Jacob Forsell med sina bohuslänningar skaraborgare hade största hedern av ar betet, som bedrevs under tidtals ganska svåra förhållanden. Forsell kom från Motala, där han senast sysslat vid byggandet av Göta Kanal, och med sig hade han duktiga fortifikationssoldater, som raskt grepo sig an med den ovanliga byggnadsplanens fullbordande. Det var ju inte så alldeles vardagligt att man byggde hus i havet, vilket faktiskt skedde och inte heller hörde vindbryggor till ordningen för dagen i bohuslänska skärgården på 1800-talet. Men "oaktat de svåraste lokaliteter" blev bygget snabbt utfört, vägar lades kring hela ön, löv- och barrträd planterades i de fyra dalgångar, som starkt markerade genomkorsa ön i huvudsakligen nor-sydlig riktning, tornet uppe på klinten murades fast mot vinterstormarna som ett sjömärke för infarten till Göteborg och karantänen, och 1818 kunde Forsell se på sitt verk och finna allt ganska gott.



*Bildtext: Vid Olof Ericssons grav är en minnessten rest över honom och sönerna John och Nils*

Bland sina medhjälpare räknade Forsell, vilken som i en tidigare artikel nämnts, var farfar till nuvarande operachefen, en man vid namn Olof Ericsson, som många gör väl det. Denne Erikssons efterkommande, närmare bestämt hans bägge söner, blevo ryktbara män - propellerns uppfinnare John och järnvägsbyggaren friherre Nils Ericson hade stark anknytning till Käsö, där deras far, som ej levde så länge, ligger begravnen. I parken är en sten uppförd till hans

minne invid det kors av gjutjärn, som utmärker "Postmannen Olof Ericssons" sista vilorum. Ericsson var född 1874 och dog 1818 och minnesgoda senare släkten komma stundom ihåg anfaderens grav, där den ligger en smula undangömd lågt borta i den sommartid så underbart lummiga vidparken.



*Bildtext: Den gamla massiva ekstämpeln, varmed desinfekterade varubalar fristämplades.*

Den rika vegetationen på Käsö hör till öns karakteristiska, och motstycke på västkustöar får man nog leta efter annat än på Särö samt vid Backudden på Koön vid Marstrand. Allt är planterat i

skrevors från början magra mull, men under de gångna tolv decennierna sedan de indelta knektarna utförde detta arbete, har jordmånen förbättrats så pass mycket genom förmultningsprocesser, att på vindskyddade ställen skjuter växtligheten i vädret med rent otrolig fart på vårarna och försommaren. Då medel saknats att hålla parken i så såväl vårdat skick som hade kunna vara önskvärt, verkar den numera naturlig skog, men vid en promenad stöter man då och då på en förvildad rabatt, ett fält med liljor, rosenbuskar och andra Floras barn som ursprungligen ansats och hållits inom av trädgårdsmästaren utstakade gränser men nu brett ut sig och växa hur de kunna och vilja.

Men inte minst detta ger Käsö dess skönhet, och de, som hava våden om ön och dess angelägenheter, se dock alltjämt till, att ingen prägel av förfall kan smyga sig in. Vindfällan tagas bort, risiga grenar klippas undan och tack vare att folk inte får beträda ön utan vidare och skräpa ned som eljest lätt sker, erbjuda de små skogspartierna dalgångarna en synnerligen vacker och idyllisk anblick. Många "rara" växtarter lära också finnas på ön.

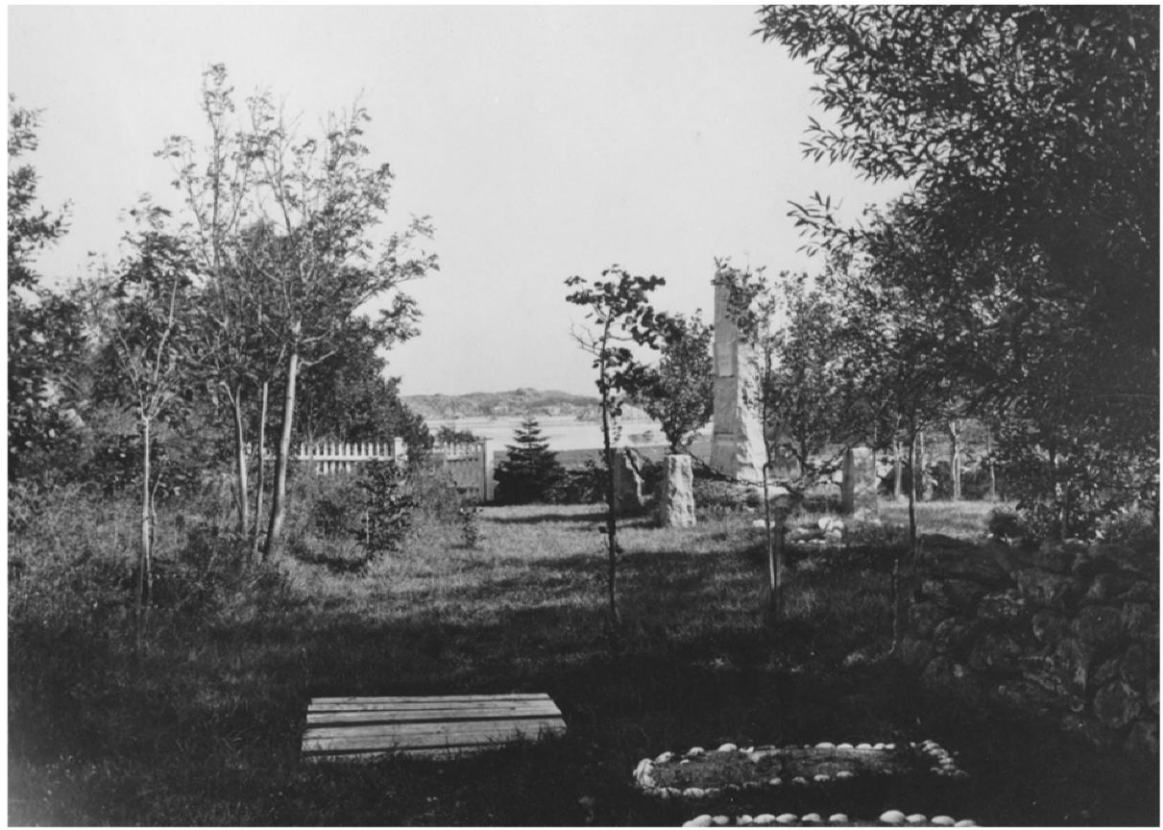
Det är rätt lustigt att se, hur vinden drivit alla trädkronor från väster och så att säga "klippt" dem alldeles jäms med bergåsarnas högsta punkter, där skyddet mot stormen ej mer finnes. Så mycket kraftigare har skogen blivit nedtill, tack vara denna naturens egen klippningsmetod. Lövskogsbeståndet rör man inte alls, om det ej är nödvändigt - "gamle doktorn" Gustaf Hjortzberg, bad därom, då han lämnade sin ö - men bland barrträden har man av flera skäl huggit undan rätt mycket, åskilliga tusen träd, uppgives det. Det är nästan svårt att förstå att det finns så många på ön, men så är det.

Stövar man från den Ericssonska minnessten åt sydväst, så får man plötsligt syn på ett litet lusthus, som står där rakt som den snälla gumman lilla, lilla stuga i sagan. Det är inte i bästa stånd längre, men

än används det av öns bebyggare, t ex på midsomrarna, då man reser majstången på en grön glänta framför paviljongen och serverar kaffet därinne. I bergväggen bredvid står Forsells namn och året 1820 inhugget, och det är väl troligt, att flera karantänschefer efter honom njutit sin eftermiddagssiesta i denna lilla lugna vrå.

Ett stycke längre bort ligger en kyrkogård, där några vårdar resa sig över ett par kullar, där forna karantänsmästare och tjänstemän vila. , och där det går ett rörande intryck att se några -- små gravar, prydda med snäckor, utmärkta platser där någon mera okänd fått sin sista hamn. Här ligger emellertid inte, som man skulle tro, långväga främlingar, som slutat sina dagar i pest eller kolera på det svenska skäret i havsbandet. Dels ha ej så många dött, som man kanske skulle kunna tro, då det gäller en plats om karantänanstalten, dels gällde särskilda bestämmelser för begravningen av personer, som avlidit i smittsamma åkommor. De skulle nämligen svepas och med störst försiktighet efter läkarens order "föras till anvisat ställe utom hamnen, för att där, med vidfästad erforderlig tyngd, i hafvet nedsänkas, under iakttagande af den religionsceremoni, som är öfelig vid dödsfall på öppna sjön" enligt reglementet av 1859, som ersatte det tidigare gällande med ungefärligen sammaföreskrifter.





*På den lilla kyrkogården vila några tjänstemän från karantänen och deras anhöriga. En vacker gravplats.*

En författare har skrivit om Kängö, att namnet väcker dystra minnen och tankar, att man får en föreställning av uppoffrande läkare och nitiska sjuksköterskor, som rastlöst kämpade mot fruktansvärda sjukdomar, medan skeppen på redde lågo fulla av döda och döende. Fullt så farligt har det väl aldrig varit, ty riktigt fullbelagt lär det visst aldrig ha varit i paviljongerna, mera blivit en besiktningssort för misstänkta fartyg än en egentlig sjukvårdsinrättning för berörda fasor.

Men det måste som sagt i alla fall finnas möjligheter att kasernera vårdbehövande och sådana, som längre tid måste ligga på observation, och för dessa eventualiteter finnas de fyra paviljongerna i den grunda havsviken, vilka ge Kängö dess "ansikte", när man seglar förbi

den en gång så strängt avskilda ön genom hamnen. På rejäla stenfötter vila de grovt och bastant byggda paviljongerna isolerade från varandra med vindbryggor, så att ingen skulle kunna nalkas dem, eller di i karantän lagda har beröring med varandra eller med land utan tillåtelse och icke taga sig därifrån utan båt. Och det senare var inte värt att försöka, typ vaktposten borta vid Parloiren kommenderade hela det området med sitt gevär och hade order att inte tveka att göra bruk av vapnet, om någon rymling eller överträdare av bestämmelserna skulle visa sig.

För den som trotsade karantänsbestämmelserna, voro höga bötes- eller fängelsestraff stadgade, och satte man sig till motvärn, då order gavs av platsbefälhavare, läkare eller vakter, så skärpte straffet ytterligare. Det var inte lönt att "mucka" och naturligtvis måste sträng disciplin upprätthållas, då det gällde att skydda landet mot pest och annan plåga, "som af utlandet komma kunde"

Närmast chefsbostaden, där nu karantänmästaren residerar och där det finns lägenhet för nuvarande läkaren, om han skulle vilja taga den i anspråk, ligger en observationspaviljong, därefter kommer lasarett, observationssjukhus och ett stort magasin, där karantänspliktigt gods underkastades desinfektion. Voro paviljongerna inga praktbostäder eller ur modern synvinkel sjukhusmässigt inredda var hygien och dylikt angår, så fanns det i alla fall två så moderna bekvämligheter som - hiss och w.c.

Hissen var en oformligt åbäke, med vilken man genom golvet i en av paviljongerna kunde taga en sjuk upp ur en båt, som roddes in i ett tunnelvalv under själva huset, men det visade sig, att detta bekom patienterna mindre väl, varför anordningen slopades. Bad och en primitiv, men s. a. s. "modern" toalett stå kvar och det skulle då inte vara svårt att rusta upp därute, så att trevnaden för hyresgäster om sommaren bleve utmärkt. Om nu höga vederbörande, som bestämma



anstaltens öde, ginge med på ett sådant arrangemang. Dt ligger ju ännu ej klart, vad som skall företagas med ön och dess bebyggelse, fast planer av olika slag framföras så gott som dagligen. Reparation synes dock var av nöden, om man skall kunna bo där, ty taken äro inte riktigt täta, om den Forsellska byggnadskonsten i övrigt visat sig stå rycken rätt väl mot tidens tand.

Magasinet är värt sitt eget kapitel. Där röktes med svavelsyra och ättika (!) förr i världen godset, som uppdelades i tre klasser, en för ovillkorligen karantänspliktiga: "lumpor, hudar, skinn, alla slag; tagel an dra djuriska kvarlevor; ull- och silkevaror" en för "villkorligen rening underkastade; bomull, lin och hampa" samt tredje klassen: fria varor. Lin och hampa pressades i en stor hydraulisk press till balar, som fingo ligga i röken och sedan vädras - man hade särskilt i medio av förra seklet mycket besvär med en skadeinsekt, som gärna följde med i sådana laster. Så Käsö har betytt skydd inte bara för människor utan även för djur- och växtliv i Sverige och Skandinavien över huvud.

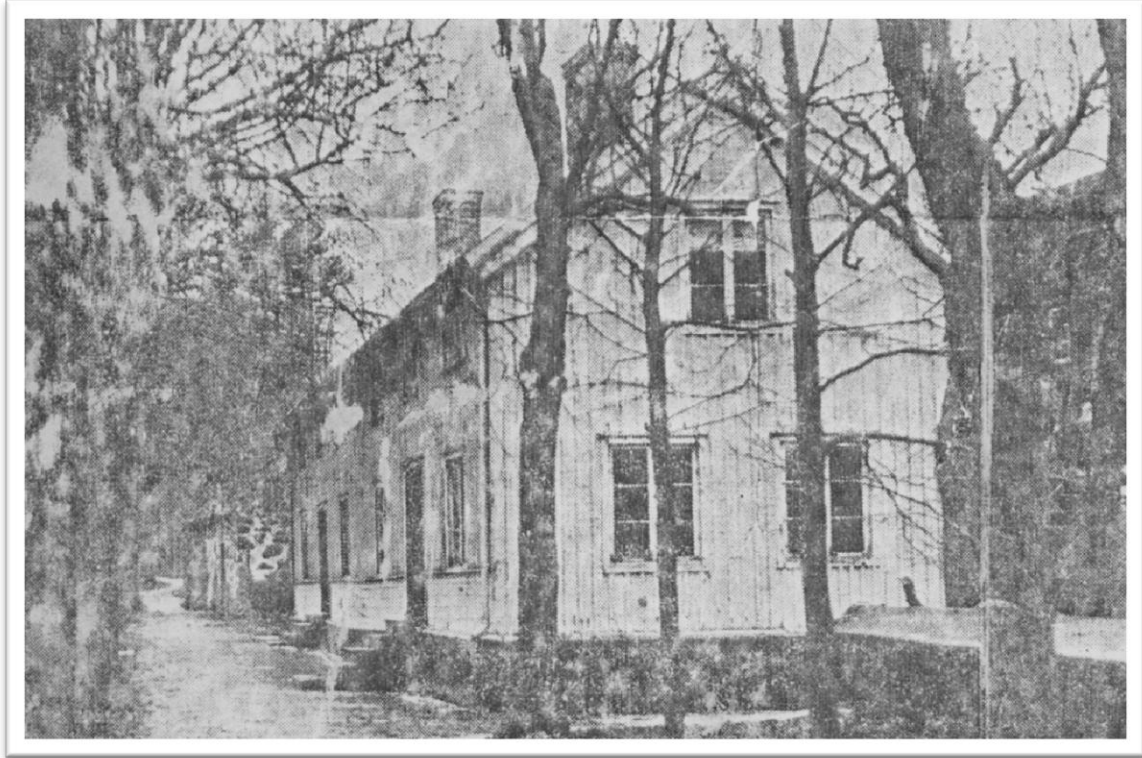
I Journalerna kan man rätt väl avläsa, hur det dagliga livet tedde sig på Käsö: Vintertid står det för varje dag blott "ingenting passerat" och för söndagarna "Hållet herligt"; men så kommer våren, seglationen börjar, och skepp komma och gå, anmäla sig och rapportera sjukdom eller förete sundhetsbevis. Och så antecknar den jourhavande "Skickat drängen Olavus till staden till Kungl. Quarantains Commission med papper" eller "Kom ene drängen med Cannon Barquassen Gustaf från staden med godkänt Prakttika för engelske Coopvaerdie Fartyget Elly av Hull, som avseglade destt. till Varberg" o. s . v till mot vintern "Inget passerat". Hållet god utkik och vård om Inrättningen ändå" börjar återkomma allt oftare i liggaren.

"Prattika" eller riktigare praktika var det formella tillståndet att efter fullgjord besiktning träda i förbindelse med svenska landet. Till stämpling av det stora dokumentet, som meddelade praktiken, användes här avbildade bjässe till stämpel, en väldig träklamp, i vilken de krönte initialerna "K/änsö/ Q/uarantaines/ I/nrättning" äro utskrivna. Stämpeln, liksom den tång, med vilken man tog emot eller lämnade papperen i Parloiren, finns ännu kvar, fast man nu har andra grejor, om anstalten skulle behöva tas i bruk igen. Metoderna växla hastigt, och läkare och desinfektörer skulle nu le å försöken att med en "mur" av åttikasyrlik avdunstning och svavelrök skydda friska personer mot smittan från sjuka.

Nu använder man cyanväte, men som detta är så kraftigt giftigt, att det kan vara riskabelt att hantera, skulle antagligen "avlusningen" och rening av kläder o. d. ske i moderna ugnar som vid epidemisjukhusen i land finnas för ändmålet. Som ett bevis på hur liten insikt man hade om smittoämnets art och möjligheterna att befria sig från bakterier av sådan art, som ju skulle "bekrigas" på Kängö kan nämnas, att 1811 debatterades möjligheten att kurera tyfus med saltvatten, då detta ansågs ha förmåga att taga död på otäckstyget. Man blötte och spolade både levande och döda, som kunde vara infekterade - en kanske inte alltid så behaglig och säkerligen inte värst effektiv vattenkur.

"I sammanhang härmed", heter det i ett memorial, "torde man böra nämna, att då i Sverige saknas en riktigt god och approbabel anstalt till erhållande av salt sjöbad med så salt vatten som möjligen vid Sveriges västra kust står att erhållas, borde inrättningen vid Kängö i det avseendet beräknas såsom högst nyttig och få vid de tillfällen, då ingen smittosam sjukdom är förhanden begagnas av privata personer, som derutaf söka återvinna sin hälsa". Våra badorter blomstrade tydligen inte på den tiden.

Men låtom oss gå litet längre fram i tiden! Strax bortom chefsbostället inåt land till ligger ett numera till personalbostäder använt vitt hus, som än i dag bär namnet Rydellska krogen.



*Bildtext: Innanför det översta gavelfönstret satt en gång Viktor Rydberg som fattig ung informator och drömde om sin första kärlek, karantänsmästarens dotter.*

Det ansågs på sin tid, bortemot mitten av 1800-talet, att folket på och omkring Käsö väl kunde få möjlighet till "en jungfrubrännvin, särdeles i vinterkylan, som ofta kan vara svår" Följaktligen inrättades ett värdshus, men där blev så pass livligt och folk höll livsandarna varma så flitigt att det för ordningen skull var nödvändigt att nedlägga den utan tvivel lukrativa rörelsen. Men namnet som huset då fick, det hänger fortfarande i.

Passerar man så ett magasin, som förresten utmärker sig för ovanligt vackra linjer - Forsell hade väl sina estetiska stunder ibland - kommer man till ett hus, där ett gavelfönster kommer "Guvernören" som kan sin Känsö-historia, att relatera en eljes föga känd anekdot om Viktor Rydberg.

Denne, som av brist på medel måst lämna Lund, där han de första åren på 1850-telet bedriv akademiska studier, hade som informator hamnat här vid karantänanstalten, anställd hos dåvarande "Mäster". Det berättas, ehuru det varit svårt att få annat material att stödja sig på än den muntliga traditionen, som dock är mycket säker på sin sak, at unge Rydberg förgäpade sig i husets unga dotter, som i sin tur ej ställde sig alltför avvisande mot den unge studentens uppvaktning. Emellertid ansågs en "medellös spoling", som ej ens hade någon examen bakom sig och sålunda högst ovissa framtidsutsikter, ej vara något önskvärt parti för den sköna, som var faderns ögonsten. Man vill veta, att Rydberg skulle fått sluta sin plats med anledning av denna böjelse mellan de båda unga, med detta är visst inte alldeles så säkert, då skalden vid denna tid i alla fall förde en ganska orolig och ambulerande tillvaro

Emellertid skulle Rydberg ha omdiktat denna sin första kärleksupplevelse och inflätat den i Singoalla, efter vad som påstås. Fältet är öppet för ambitiösa litteraturhistorici med tillgång till arkiv och tid till mera djupgående forskningar i saken. På vindsrummet satt i alla fall en gång den blivande store diktaren och strängade kanske sin lyra till karantänsmästartdottern på Känsö, säkert lika litet som fadern till den ömma lågans föremål anade, vilket "gott parti" han en gång skulle bli. - I rummet finns en rätt märklig kakelugn, som lär vara så pass värdefull, att kännare bjudit stora summor för den. Den äran visades alltså den unge informatorn, att han fick en dyrgrip till eldstad åtminstone. Men kanske

kakelugnen inte var så märkvärdig den heller, då för tiden! Men det synes i alla fall, att man "skall inte döma hund efter håren".

Det vore mycket annat att förtälja om Känsö och dess öden, om alla märkliga ting som timat där och om alla dem, som på ett eller annat sätt haft samband med Kungl. Quaraintaines Inrättningen. Men det skulle föra för långt. - kanske skriver någon en vacker dag en bok om den ljuvliga ön, som så länge var vårt lands "bålverk mot pest, kolera och all sköns farsot". Har man bara lust att forska i urkunderna och ströva kring på ön, så finns det nog materiel till en volym om den lilla gröna oasen i Göteborgs södra skärgård.

Vad skall det bli av Känsö under kommande år?

Ingen kan säga det, men man får hoppas, att komman de herrar komma att vårda den en gång så betydelsefulla institutionens minnen med pietet och uppskattning av deras betydelse. Ännu är Känsö i goda händer hos dr Bladini och kapten Skantze!

PUMS